

R. A. K. I.

603.

(A 38-39. lap csontka.)

B I Z O N Y O S O K O K, *RMKT-608*

M E L L Y E K
E R E J E T V L V I -
S E L T E T V E N E G Y

F Ő E M B E R , A Z U J V A L -
L A S O K T Ő R E B Ő L K I -

f e l l e t :

E S A Z R O M A I

E C C L E S I A N A K K E B E -
l é b e s z á l l o t .

I. Petri 3. v. 15.

*Készek mindenkor az elég-tételre mindennek,
valaki Okot kérd tőletek arról a Remenségről mely
bennetek vagyon.*

NYOMTATTAK POSONBAN.

M. DC. XXXI.

E S Z T E N D Ő B E N .

S O L I D E O H O N O R
& gloria.

ARDINAL,

PAZMANY PETER,

Esztergami Érsek;

AZ NEMZETES ES NAGYSÁGOS
POPEL EVA ASZONYNAK, AZ TEKINTE

tes és Nagyságos Bottyáni Ferencz Eöze-
gyének,

Istentől üdvösséges Jókat kíván az Új
Eszterendőben.

Z KEGYELMED

világi Urasággal tekinte-
tes állapottya, nem szen-
vedi hogy kedveskedhes-
sem földi jókkal; mivel
ezekkel, Isten áldasából,
bővelkedik Kegyelmed.

Egyházi hivatalom pedig arra indit, hogy Isten-
től reám bízatot kicsiny értékem-szerént, lelki

A 2

dolgok-

dolgokban, és az örök üdvösség úttjának mutatásában, meg ne vonnyam szolgálatomat.

Annak-okaért, egy rövid írásocská lévén kezemben, azzal akarám Kegyelmedet az Új Esztendőben ajándékozni. Erre pedig a' kisdéd íráfra, okot ada minap, Egy Fő renden-való Ember levele: melyben nagy szorgalmatossággal tudakozik, más Nagy Embertől, Honnan, és mi Okból indittatott, régi Vallásának el-hagyására. Ezt az Levelet, nekem hozá a' kinek szóllott. Hogy a' Jambort munkától meg-menteném, pennámat kapám, és rövideden, a' sok ezer-közül, csak Nyolcz Okot foglalék írásocskában. Mivel pedig egyebek-is kívánták ezeket látni, és a' le-írásban sok csorbak estek: Nyomtatónak adám, hogy Prés-alá vegye.

Ezt a' keyes munkát, a' Kegyelmed bőcsülletes nevének ajánlom. Kérvén azon Kegyelmedet, ne restelje meg-olvasni. El-hittem, ha figyelmetessen olvassa, nem csudalkozik ez-után, ha az értelmes emberek ki-mosdanak a' *Luther* és *Calvinus* mételeyéből. Kire hogy a' SzentLélek Kegyelmedet segítse, alázatosan kérem Istene-met. El-is hiszem, hogy gonosz néven nem vélzi

Kegyel-

Kegyelmed ezt az én kivanságomat. Eszébe jut-
ván, hogy a'mely Isten arra kötelezet, hogy fele-
barátunkat szeressük mint magunkat, azt kíván-
nya töllem, hogy a'mely Hiten-kivül üdvösséget
adatni nem hízlek, azon Hitet.kivánnyam min-
deneknek. Es azt mondgyam Szent Pállal: *Ki-
vánom Istentől, hogy minnyájan a'kik ezeket hallják,
olyanok legyenek a' mai napon, mint magam.* Tar-
csa-és áldgya-meg Isten Kegyelmedet min-
den jókkal. Irtam Nagy-Szom-
batban, 2. Februarii.

Aktor. 16.
v. 29.

Ador. 16.
v. 19.

A 3

EGY FŐ EMBER LEVELE: MELYBEN, OKAIT ADGYA VALLASA változtatásának.

*****

EG-HIT REGI JÓ AKARÓ Uram, 's Atyámfia: tekéletes jó akaratból írt leveledet, nagy nevé és illendő böcsüllettel vettem: melyben nem kevés csudálkozásodat jelented, hogy, *Religiómat* változtatván, a'Szent Péter Hajojába, a'Romai *Ecclesiának* kebelébe jöttem. Mert, ha a'*Lutherista* vagy *Calvinista* Vallásban gyengén gyökerezet ember, meg-tántorodot-vólna, azon csudád nem vólna. De hogy én, a' ki úgy meg-vastagodtam és erősödtem-volt elébbi vélekedésimben, hogy azok gyökerének, szívem gyökerével kellett vólna ki-szakadni belőlem, új Világosságra tértem: azt minden várakodásod-kivül eset dolognak jelented, és álmél-

álméldodással nem győződ. Kivánod pedig érteni töl-
lem bizonyos Okait, mellyektől viseltetvén, erre bír-
tam magamat.

Igazságot írok, mint meg-hit Átyámfiának, hogy
magam sem győzőm csudálkozással ezt a Szent válto-
zást, mellyet magamban tapasztalok. Mert, ha valaki
a Pápiста Hittől valósággal iszonyodot, és annak kö-
vetésétől irtóztat: merem mondani, hogy azok-közzől
nem voltam utólsó. Es ugyan lehetetlennek itéltem,
hogy belém óltatot, és szívemhez gyökerezet Valláso-
mat, akár-mely erősség-is meg-mozgathatná, nem hogy
ki-szaggathatná.

De a mely Isten, Szent Pált, az Igazság rontásának
leg-nagyob igyekezetiben, mennyei fényességgel illet-
vén, másá változtatá: véghetetlen jó-voltából, Szent
Fiának érdeme-által, kegyelmességét nyújtván ön-re-
ám-is, szemeim hályogát el-vévé, és az ő Igazságának
csudálatos fényességére, mint egy üstökön-fogva hozza.
Mert még az Igazságnak valóságos ismereti-után-is, sen-
ki ne itéllye, hogy könnyen és hirtelen let ez a válto-
zás: Számítalam lelki tufakodásim, ki magyarázhatat-
lan fok akadékim, és tartóztatásim voltak. Menyíster
forgot elmémbe, hogy késő volna nekem Hitet cserél-
nem, mert immár vén Pribék lennék? Hányszor üt-
közöt elmémbe, Mit mondanak az emberek felölled?
Mely rút, mely gyalázatos neved leszen? Ki azt fogja
itilni, hogy renrénységért, elő-menetelért, kedvért cse-
lekefzel: és kereskedel a Hittel. Kibolondúltnak, és
csékély okosságúnak hirdet. Minnyájan pedig, kikkel
eléb

eléb barátságosan éltél, idegenek léfznek: Alhatatlan, változandó, hajlandó, forgandó neved léfzen.

Mind ezeket az akadékokat, és több sok tartóztató köteleket, el-fzaggata az Isten Szent Lelke: és arra vezérle, hogy az ilmért Igazság követésében, minden emberi tekintetet, minden világi gondolatot, hátra vessék. Mert az Eg-alat lévő, dicsőiség-mutató akár-mi fényességek, tisztességek, értékek, csak el-múlándó hiúságok; és a' Mennyeiekhez-képest, arnyékok. melyekért, a' lélek üdvösségét a' ki fzerencséteti, egész okosságátul meg-fosztatot. Nem-is jó pedig az üdvösségrül-váló gond-viselet, csak a' készülő fuvásra halasztani, halál órájára vontatni: Mert reménységünk-kivül el-metszik sokszor az élet kötelét.

Azért félre tévén minden egyéb tekintetet, és csak a' meg-ilmért Igazságnak új világosságára függesztvén szemeimet, titkolás-nélkül akarám, hogy világ-előtudva lenne meg-térésem.

Mivel pedig kívánod érteni, Micsoda Okoktúl viseltettem ebben az változásban? Nem szegem kedvedet: hanem a' sok, és rövid Írásban nem férő, fontos Okok-közzül, melyek engemet izgattak, indítottak, és az elébbi Vallásomtúl búlcfuzásra, és el-válásra bírtak, egy-nehányat le-írok. Kérlek, azoknak olvasásában viseld úgy magadat, mint Bíró az ítéletben: Ted félre egy kevéssé az idegenséget és kedvezést: El-fzánt és tekéltet ítéletet ne vígy az olvasáshoz; hanem a' dolog mi-voltából tégy utóllýára törvényt. Légy egésségben.

ELSŐ OK:

Mert a' Lutherista és Calvinista Vallások-közzül, semmi sincs a' Szent Írásban,

GYermekségemtől-fogva azt csepegették-vala belém Tanítóim, hogy ők semmit azon-kivül nem hisznek, né tanítanak, a' mit Isté Sz. Könyvében előnkbe adot: Eők, csak azt irtogattyák és tisztogattyák a' sok emberi Találmányoktól, mellyekkel a' Pápisták bővelkednek. Nincsen is egyéb közbe-vetések a' Pápistákkal, hanem hogy ők, a' Sz. Írást állattyák; annak tanítását tisztán osztogattyák: azon-kivül semmit hinni nem akarnak. A' Pápisták pedig, a' Szent Írással nem gondolnak, csak a' Pápák Végezési, és Leleményi, helyben maradhasanak.

Ezt, a' mely bátran hallottam hirdetni, oly bátran hittem: és arra gondolkodásomat nem is fordítottam, hogy ennek igazságát vizsgálásra bocsátanám; mivel ezt kérdésbe sem ereszthető igazságnak tartottam. Hanem egykor, egy Pápista ember-előt ezen dolgot beszélgetőn, ilyen-képpen kezdé szólnani:

Jó Uram, hogy meg-értsed, a' Római Ecclesia oly igaznak hiszi, valami a' Szent Írásban foglaltatik, hogy, ha az lenne is a' mi lehetetlen, hogy Szent Pál, a' több Apostolokkal-eggyütt, vagy az Istennek Szent Angyali, ellenkező tanítanak a' Szent Írással: azokat is megátkozná, és helyt nem adna tanításoknak. Mert valamely igaz, hogy Isten nem hazudhat: oly igaz, hogy, valami

Ad Galat.

1. v. 8. 9.

Simile

Deuter.

13. v. 1.

Semmi nincs a Szent Írásban.

Valami az Isten Könyvében vagyon, merő Igazság; a' mi ellenkezik azzal, hamiság. Azért, ha valamely Pápa, Isten Igéje-ellen tanítana, bátran és nyilván azt mondanák a' Romai Hiten-valók: *Obedire oportet DEO magis quàm hominibus*: Istennek engedünk; az emberi tévelygést nem halgattjuk. Kire-nézve, magok-is a' Pápák, Irot Törvényekben hadták; hogy Szent Írással ellenkező dolgokban, senkinek nem kel engedni; és hogy nészabad a' Pápáknak, ollyat rendelni a' mi Sz. Írással ellenkezik: hanem csak oly dolgokról tehetnek Végeztést, mellyek fel nem bontják, és nem ellenzik az Isten-től jelentetet Igazságot.

Továb; Azt mondá: Hogy szem-fény-vesztés, és csak költés, mikor a' *Lutherista* és *Calvinista* Prædikátorok azzal színlík és kelletik tanításokat; hogy a' mit ők hirdetnek, mind a' Szent Írásban olvasták. Mert attúl az igazság, oly távúl vagyon, hogy sőt, mind azok-közzül a' miben ellenkeznek a' Pápistákkal, se nagyot, se kicsint, csak Eggyet sem találnak a' Szent Írásban: Mind csak magok gondolattya, és találmanya. Eggyül-eggyig, csak *Fabulák*, költések, valamiket vitatnak a' Pápisták-ellen. Es ha csak eggyet azok-közzül a' Sz. Írásban olvasnak, minden tartóztatás-nélkül, mi-is mingyárt kárhoztatni fogjuk a' Sz. Írással ellenkedő tudományt.

Ezek, nekem igen szokatlan, és csudás mondásoknak tetszének. Azért, el-hülék belé: és mondám: Mit bezzéllefsz? Hiszem én a' Tanítók predikallását sokszor halgattam: de minden szavok-után Szent Pált, Szent Pétert neven nevezték: az Evan-

Act. 5. p. v. 29.

Causa 11. qu. 3. Can. 93. Can. 97.

Causa 25. qu. 1. Can. 6. 7. &c.

I. OK: Az Új Tudományok-közzül

geliomokat gyakran emlegették; azokból fefzegették és hafogatták tanításokat. Magam-is pedig, utánnok forgattam a'Szent Bibliát, és nem találtam különben a'mint hirdették.

Monda a'Pápista ember: Ha annyiszor hallottad, és olvastad a' Bibliát; Ihon az Isten Könyve: Kérlek, forgasd reá a' leveleket, és mutasd-meg, Hol vagyon írva, hogy *Purgatorium* nincsen? A' Halottakért imádkozni, és *Alamisnát* adni nem hasznos? Csak két Sacramentom van? Az Ur-vacsora szolgáltatója nem áldozat? A' dicsőült Szenteket nem szabad azon kérni, hogy Istennek könyörögjenek érettünk? Egyedül Hit-által igazulunk? Ezeket, vagy ezeken-kivül, akár-mit Egyet, azok-közzül a' miben ellenkeztek a'Római Ecclesiával, keresd-fel a'Szent Írásban. Es mihent csak egyet illyent találsz, Nyertes vagy; meg-mutattad hogy nem igazat tanít a'Római Ecclesia.

Gondolkodásra vém a' dolgot: Es mikor emlékezésemet egy-nehányszor ebresztettem-vólna, hogy eszembe jutatnám, ha mit effélet az Isten Könyvében olvastam-vólna, semmire sem emlékezhetém. Módám azért: Igaz, hogy ezeket bőrü-szerént az Szent Írásbá nem olvastam; nem-is vitattyuk, hogy ezek illyen világos szókkal találtaflanak a'Sz. Bibliában: De azért, Okoskodással, tudós *Discursus*sál, kellemés *Consequentia*k-kal, ki-hozzák a' *Dialecticá*ban forgó Bölcsék, mind ezeket, az Isten szavaiból.

Nagyot fohászkodék it a'Pápista ember, és monda: Ved eszedbe kérlek, mint játczottatnak, és mint a' Bialt,

a' Bialt, orrodnál-fogva hordoznak téged a' Prædikátorok. A' magok Okoskodásnak fajzását, *Consequentiák*ok csinálmányát, Gondolattyok alkotmányát, Isten Igéje-gyanánt adgyák elődbe: és azt kívánnyák, sőt meg-is nyerték tőlled, hogy Isten szava- és tanítása-gyanánt böcsüllyed, a' mit ők gondoltak, faragtak, és a' Sz. Írásból hogy már, ki-korlottak: az-az, Balványozóvá tettek; magokat veled Isten-gyanánt tiszteltették, mikor a' magok Gődolattyát és tanítását, Isteni tanításnak hitették, és Isten szava-gyanánt böcsültették veled.

Továb: Ha a' Szent Írásban nincsenek a' Luther, és Calvinista Vallások, hanem csak emberi Okoskodásokkal fatúltatnak, és facsartatnak *Consequentiák*-által: Ebből Két dolog következik szem-látomást: Először; hogy, nem a' Szent Írásban foglalt Igazságról, hanem, a' Prædikátorok Okoskodásának helyes, vagy helytelen-voltáról, vagyon minden közbe-vetés közöttünk. Mert mi *Catholicusok*, semmit abban hátra nem vetünk, valami az Isten Könyvében írva vagyon: hanem azokat éppen, mindenestül igaznak vallyuk. Azért, soha a' Prædikátorok oly mondását a' Szent Írásnak elő nem állattyák, mellyet mi meg-vetnénk: hanem, a' mit ők, a' Szent Írás szavaiból, magok agyaskodása-szerént ki akarnak facsarni, csak azt nem javallyuk. Es így immár, minden vetekedésben, csak a' Prædikátorok Okoskodásáról vagyon Kérdés, Ha helyes-e; vagy horgas? Itillye-meg minden okos ember, ha ilyen nagy szakadást, és vissza-vonást kellyen-e támasztani, a' Prædikáto-

*Az a mag
okoskodása,
mánya, az
írásból*

*Itt van a
szó*

rok *Consequentiái*-, és emberi Okoskodási-miat, minéműt látunk az *Ecclesiában*? Es, ha illendő-e, lelkünk üdvösségét emberi Okoskodásokra függeszteni: mellyekért, én csak a' kis újom-ízecskejét sem vetném szerencsére. Másodszor, következik; hogy mind azokban, a' miket efféle *Consequentiákkal* erősítenek, semmi bizonyosnincsen. Mert a' *Consequentiának* jó-voltán építtetik annak Igazsága, a' mit okossággal ki-hozunk a' Sz. Írás szavaiból. Tehát csak annyira lehetünk bizonyosok a' ki-hozot dolgok Igazságáról, a' menyire bizonyosok vagyunk a' *Consequentiának* fogyatozásánélkül- való jóságáról. Annak jó-voltát pedig, Isten Igéből nem tudhattuk. Mert, noha a' Világ Bölcséi sokat írtak, és versengettek a' *Consequentiákról*: de azokról a' Szent *Bibliában* tanúságot nem adott Isten, hogy meg-ismérhesük mikor jók, vagy rosszak. Ha azért (az Újitók Hitinek fundamentuma-szerént) nem kel hinnia a' mit Szent Írásból meg nem bizonyíthatni: világos, hogy a' Prædikátorok *Consequentiáinak*, hitelt nem kel adni; mivel ezeknek jó-volta, Szent Írásból nem bizonyodik.

Végezetre: Nyilván meg-mutathattuk, hogy egyenként, mind azok a' *Consequentiák*, semmire-kellők, valamellyeket ellenünk állatnak a' *Protestánsok*.

Hogy a' dolog példából világosb legyen: Mikor állatni akarják az Újitók, hogy a' dücsöült Szenteket, nem szabad azon kérni hogy érettünk imádkozzanak; vallyon, azt nem így bizonyítták-e: Egy a' Közben-járó *Christus*, ki magát minnyájunk váltásáért adta. Tehát a' Szentek,

1. Timoth.

2. v. 5. 6.

tek, esedező Közben-járók nem lehetnek? Ennél bolondab
Consequentia nem lehet, *A dicto secundum quid, ad dictum*
simpliciter: Mert Sz. Pál, világosan és nyilván, a' Meg-vál-
 tó Közbe-járást tulajdonította egyedül Christusnak: no-
 ha másképpen, * Moysést Közbe-járónak nevezi. Es
 valaki felebaráttját kéri, hogy Istennek imádkozzék
 érte, Esedező Közben-jaróvá teszi az embert, Isten-
 előtt. Együl-eggyig ilyen helytelenek minden egyéb
*Consequentia*jok. F írt: *1. Cor. 9/24. Rom. 8/34. Heb. 7/25*

emberi Okoskodásnak következésivel, erősítik tanításokat.

Észembe vêm azért, hogy a'fok hiúságos dicsekedések, és Szent Írás mutogatások, csak ál-orczazások: de volta-képpen, semmi tudományokat Szent Írással nem bizonyították, hanem csak emberi Okoskodással erősítik a' *Lutheristák*, és *Calvinisták*. Azt-is meg-gondolám; mely bizonytalan, és csalatkozások-alá vettetett az emberi Okoskodás. Ezekből azt hozám-ki; hogy külömben bátorságos né lehetek annak Igazságába, a' mit Okoskodással ki-hoznak a' Sz. Írásból, hanem-ha abban bizonyos lészek, hogy a' Prædikátorok csalatkozhatatlanok effele *Consequentiák* és következtetések csinál-gatásában. Es mivel ezt a' Prædikátorok sem hiszik magok-felől: azt találám rajta, hogy általkodot vak-merőség nagyobb nem lehet, mint ha lelkem üdvösségét, és örök boldogságom vesztesét, imilyen amollyan Prædikátorok *Consequentiájára* függeszttem.

Ez azért Első Ok, mellyértelőbbi Vallásomat meg-kelle vetnem. Mert, noha minnyájan az Újitók, azt hirdetik, hogy semmit azon-kivül nem kel-hinni, a' mit Isten a' Szent Írásban tanított; noha azzal dicsekednek, hogy ők csak az Isten Igéjének emberi lélemények rosdájátúl meg-tisztítottat finom Igazságát tanították: de mindazáltal, éppen, és tellyesen minden Vallások, és tanítások, mely a' Pápistákkal ellenkezik, Szent Írás-kivül-való: úgy hogy azokban, csak Egy sem talál-tatik az Isten Könyvében; hanem, mind csak Prædikátori talál-

találmányok, és emberi Okoskodásnak bizonytalan *Consequentiáin* éppítetet vélekedések.

A' Papisták dolga, nem így vagyon. Mert ők azt hiszik, és tanítták; hogy, ha szinte írva nincs-is némely Tudomány a Szent Írásban: de a' mi az Apostoli üdökrül-fogva be-véetet a' Keresztyén világtúl, és *Ecclesiátúl*, azt úgy tartozuk hinni, mint hiszük, hogy azok a' Levelek, mellyek Szent Pál neve-alat nállunk vannak, nem olyanok mint a' kikrül maga írja, hogy ő nevére írtak mások-is Leveleket; hanem ugyan valóság-gal Szent Pál írta: és hogy ezek, oly éppen maradtak a' mint Szent Pál írta. Azon-képpé; Ha valamit kikel a' Sz. Írásból *Consequentiák*-által hozni: bizonyos mód vagyon a' Papistáknál, melyből tudhatni, hogy csalatkozhatatlan az ő *Consequentiájok*: tudni-illik; mikor az Anyaszentegyháznak közönséges ítéleti ezt javallja. mert, a' Christus *asscuratiója*-szerént, az Eördög ereje és csalárdsága, győzedelmet nem vehet az *Ecclesián*, hogy azt hamisságba ejthesse. Tehát a' mely dolgokat az *Ecclesia* ki-hoz a' Szent Írásból, nem lehet azokban hamisság.

2. Thessal.
2. V. 2.

Matth. 16
v. 18.

MÁSODIK ÖK:

Mert bátorságos, hogy a' Pápiستا Hitben
üdvözülhetünk.

MInda' Lutherista, s mĩd a' Calvinista Tanítók, eggye-ző értelemmel hiszik, és hirdetik, hogy a' Pápiستا Hitben, sőt a' Barátok állapattyában, Szent emberek vóltak. Né csak Luther Márton, *Lib. De Votis Monasti-*

E

Nem az Pápiستا
hamis az Pápiستا
az Christu
igaz hit a
Johann jöve
nek. Ezen
tagadja. 2
Guberneth ezek a' ma
a Pápista hit által jö

† Apolog.
Art. 4. et,
Tit. de
Missa. Tit.
de Votis.

† Apolog.
Art. 4.
Et Tit. de
Missa.
* Cal. lib.
4. cap. 7.
n. 22.

† Phos-
phori,
pag. 220.
* Pag. 950.

cis; hanem az Augustai Confessiának † Apologiája, mely-
re esküsznek a' Luther Prædikátorok, egy-néhány
helyen, Szentnek nevezi Szent Ferenczet, ezeknek a'
mostani fa-talpú Barátoknak Isten-után Apját, és Szer-
zetes állapotok rendelőjét. Hasonló-képpen Ber-
nárdos és Domonkos, Barátokat, és új Barát Szerzeteknek
indítóit, Szenteknek nevezi ugyan azon † Augustai Con-
fessiának Apologiája, mellyet Libro Concordia-ban fog-
laltak. Calvinus-is * Szent-nek nevezi Bernárd Barátot.
Ezeknek nyomdokiba lépik a' Vittebergai Superatten-
dens Fridericus Baldwinus, a' Magyar Kaláiz-ellen írt
könyvéb; és nyilván vallyá; hogy a' Pápista Hitb; sok
Szentek voltak; és hogy ő nem meri kárhozatni a' Pá-
pistaságban élt régi eleit: † Multos verè Sanctos fuisse in
Papatu, facile concedimus. * Majores nostri, vixerunt in regno
Antichristi, quos damnare nolumus. Es azt, soha csak egy
Lutherista vagy Calvinista Tanító sem merete mondani,
hogy az Apostolok idejétől-fogva, Luther Márton-ig,
mind el-kárhoztak, kik a' Pápához halgattak. Nem-is
fér egybe az Istennek sok nyilván-valo ígíretivel, hogy
a' Christus tagjai, és Anyaszentegyházának fiai, ennyi
sok esztendők forgásában, tellyeséggel ki-gyomláttat-
tak-, és el-fogyatva lettek-vólna, Meny-ország kapuja
úgy bé-téteven, hogy senki nem üdvözült-vólna, mind
annyi sok Száz esztendők folyásában, mellyekben a' Pá-
pához halgattak, a' kik Keresztyén nevet viseltek, és a'
Romai Ecclesiától vévén Sacramentumokat, azzal egy Iste-
ni szolgálatot gyakorlottak, annak engedelmesége-
lat éltenek.

*Sic amabo jam tandem Veritas. Cur non ipsi nominantur Sancti? Igy
et habent a' Lutheranis vero sanctis? Non creto propterea quod in Papa
tu originem, sed quod aliter quod inordinati papiste crediderunt. De sanctis
tu hoc scriptum ipsum manifestat. Cuiusmodi videtur non de sanctis, sed de*

Igy lévén azért, hogy a régi Jámbor Eleink, a Pápista vallásban üdvözültek, és a Barátok Szentek voltak: nem valami gyanakodó vélekedéssel, hanem tapasztalható igazságnak erejével, Két dolog következik ebből. *Első, hogy más hitű papisták voltak akkor. Második hogy jámborjaink voltak.*

Első: Hogy a mely Vallásban, és Baráti állapotban, Szentek lehettek, és üdvözülhettek a Régiek, bátorságos hogy abban mi is Szentek lehetünk, és üdvözülhetünk; ha erkölcsünk megfelel Vallásunknak. Mert nagyobb kegyetlenség, és rettenetesebb személyválogatás annál nem lehetne, mint ha az Úr-Isten, azért a Hitért minket kárhoztatna, melyben Eleinket Szentsegre, és mennyei Bóldogságra magasztalta.

Másik: Hogy ha a Pápista hitben valaki Szent volt, és üdvözült: bizonyos hogy igaz a Pápista Hit; és azon-kivül senki Szent nem lehet; senki nem üdvözülhet; senki igaz Hitet nem követhet. Mert Isten szava amaz: ^a *Sine Fide, impossibile est placere D E O*; Igaz Hit-nélkül, lehetetlen hogy valaki kedves legyen Istennél. Mert, ^b *Iustus ex fide vivit*; az Igazak lelki élete, Hit-nélkül nincsen: Es, [†] *Qui non crediderit, condemnabitur*; a ki igaz Hit-nélkül vagyon, el-kárhozik. Tehát lehetetlen, hogy Szent legyen, és üdvözüllyön, egyéb, hanem a kinek Igaz Hiti vagyon: Tehát Igaz hitben voltak Szent Ferencz, Szent Bernárd, Szent Domonkos Barátok; mivel Szentek, az-az, Isten-előt kedvesek voltak.

Azon-képpen: Isten szava az; hogy, miképpen, Egy Istennél, Egy Keresztiségnél több nincsen: úgy Egy

*De Nam my tani
ah az hit, p
táratnak vallás
adok vallásol
tak - de.*

^a Hebr. 11.
v. 5. 6.

^b Habacuc
2. v. 4.

Rom. 1.
v. 17. Gal.

3. v. 11.
Heb. 10.

v. 38.
[†] Marci 16.

v. 16.

Igaz Hittől több nem lehet. Ha azért a'Pápista Hit, Igaz Hit volt, (mint-hogy annak kellett lenni ha ő-benne Szentek voltak;) bizonyos, hogy annál több Igaz Hit nem lehet.

Ez a'gondolkodás, úgy meg-győzte elmémet, hogy a'Pápista Hittnek követésében, semmi tartózkodásom nem lehetett. Mert azt én bolondnak itélem, valaki az örök üdvösség dolgában, el-hadgya a'bizonyost a'bizonytalanért, és bátorságosb utat nem követ. Bizonyosb pedig, és bátorságosb, abban a'Hitben lenni, melyben minnyájan vallyák, hogy Szent és Isten-előt kedves lehet, 's üdvösségre juthat ember; hogy-sem azt követni, a'miről sokan el-hiszik hogy veszedelemre viszen. Mi, és velünk a'Lutheristák, azt hiszük; hogy a'Calvinista vallásban, nem üdvözül, hanem örök kárhozatra jut ember. A'Calvinisták, velünk egyetemben, ugyan-azont mondgyák a'Lutheristák állapattyárul. De velünk-egyetemben, a'Lutheristák és Calvinisták hiszik, hogy üdvözültek sokan a'Pápista vallásban. Micsoda vakság tehát, el-hagyni a'bizonyost a'bizonytalanért?

Némellyek, szelidséget akarván mutatni, azt mondgyák; hogy ők senkit nem ítélnek, nem kárhoztatnak; sőt el-hiszik, hogy mind Lutherista, Pápista, Calvinista üdvözülhet, ha tekéletes életet visel Isten-előt. De a'ki ezt hiszi, Elsőben; a'Szent Írással ellenkezik, Ad Ephes 4.v.5. mely csak Egy üdvösséges Hittet ismer. Másodszor; okatlanul chelekeszik, ha így is a'bátorságosb utat nem követi, és Papistává nem lesz; mert, a' maga Hiti-sze.

Hiti-szerént-is, üdvözülhet a' Pápista Hitben. Azért, ha ezt követi, vétek nem eshetik üdvösségének el-vételében. Ha pedig Egy Hiten-kivül senki nem üdvözül, mint-hogy ez Isten szava: maga vélekedésének kockájára veti örök üdvösségének el-vesztését, valaki a' bátorságosb utat nem követi.

Ezt, az én lelkem indító Okot, egy tudós Prædikátor-eleibe támasztám, nem régen: Ki azt mondá; hogy ő sem hiszi, hogy Isten az emberi nemzetet úgy el-hadta, és az Isten igéjének ereje annyira meg-ázaradot-vólna, hogy Luther-előt egy-nehány száz elzindók folytában, a' Pápa országlása-alat, senki üdvösségre nem jutot-vólna. De a' kik akkor üdvözültek, noha külső-képpen, a' Pápista Gyölekezethez halgattak, belső-képpen az Istennek Láthatatlan Ecclesiájában voltak, és abban üdvözültenek.

Erre a' választ készen tartván; azt mondám:

ELŐSZÖR: Olvastam én-is a' Bibliát; a' régi Sz. Atyák írásit-is tekintettem; de nem említém, hogy nevezetít találtam-vólna ezekben az *Invisibilis Ecclesiá*-nak: Hanem, az Uj Hittel, ezt az Uj nevet, ti találátok. Ugy teczik, az Oo Testamentomban, ha nem többször, Negyven-nyolczszor; az Uj Testamentomban, Száz tizen-egyszer olvastam az *Ecclesia* nevét: de sohúlt nem jelent Láthatatlan sokaságot. Sőt minde-nút, oly Gyölekezetet jegyez, mellyel szólhatuk, mely-től tanulhatuk; ^a *Dic Ecclesia*: mellyet Christus, Püspökök igazgatására és gond-viselésére bízot; ^b *Posuit Episcopos*

Hogy
Christus-
nak nincs
Láthatat-
lan Eccle-
siája.

At. 1. 1. 1. 1.
Matth. 18.
v. 17.
b. Act. 20.
v. 28.

1. Timot.
3. v. 15.

copos regere Ecclesiam DEI: melyben egyebekkel-eggyütt társalkodhatunk, ° *Conversari in Ecclesia*. Kiszólhat az-
zal, vagy kiigazgathatta azt, a' mi Láthatatlan? Ennek-
felette; az Apostoli Cselekedetben; a' Szent János Látá-
sában, sokszor említetik, emez, vagy amaz Városban-
lévő *Ecclesia*: és mindenik Láthatónak mutattatik. Ha
azért a' rész-szerént való *Ecclesiák*, Láthatók voltak:
hogy lehetet az egész *Ecclesia* Láthatatlan? Végezetre;
senki azt nem tagadhatta, hogy az Apostolok-idét
Látható gyölekezet volt a' Hívek *Ecclesiája*: Tehát a'
Sz. Írásból tudgyuk az *Ecclesiának* Láthatóságát: Hogy
pedig az-után Láthatatlanná változott, sohült nem ol-
vasluk. Sőt, mivel Christus nem egy-nehány esztendő-
re, hanem, maradandó formával rendelte, hogy az *Ec-
clesiának* meg-módhasluk bántásunkat; és hogy az *Eccl-
sia* Püspökök-által igazgattassék (mert ugyan-is, mind
ezekre, nagyobb szükség vagyon az Apostolok halála-
után, hogy-sen ő éltekben:) következik, hogy az *Eccl-
siának* Láthatósága világ végig tart.

MAS ODSZ OR: Hogy Christusnak e' földön,
nem volt, és nincsen, nem-is lesz világ végéig, Látha-
talan *Ecclesiája*, nyilván mutattya a' Szent Írás:

I. Mert Szent Pál írja; hogy a' Hit, hallásból va-
gyon; a' hallás, Isten Igéjének prædikálásából; a' præ-
dikálás, Istentől küldetet Tanítók-által: Tehát, vala-
hol Igaz Hit vagyon, ott az Isten Igéjének prædikálása,
és Lelki Pásztorok szolgálattya vagyon. A' Christus
Ecclesiájában, Igaz Hit vagyon: mert, ha az nem volna,
Eördög barlangja, nem Christus nyája volna: Tehát a'
Christus

Rom. 10.
v. 17. 14.

Christus *Ecclesiájába*, Isten Igéjének prædikallása, és igaz Tanítók szolgálattya vagyon. Valamely Gyölekezet-bé pedig ezek vannak, az Láthatatlá nem lehet. Mert, a'kik prædikálnak, és a'kik halgattják a' prædikallást, azok egy-mástul el-rejtve nem lehetnek.

Hasonló-képpen; Kereszttség-nélkül nem lehet Keresztyénség: A' hol pedig Kereszttség szolgáltatik, ott Látható Gyölekezetek vagyon azoknak a'kik keresztelnek, és keresztelternék. Ioan. 3. v. 5.

Végezetre: Az Ur-vacforának szolgáltattása, mind addig tart az *Ecclesiában*, míg el nem jő Christus; *Mortem Domini annuntiabitis donec veniat*: Tehát mind addig Látható lészen. 1. Corinth. 11. v. 26.

II. Mert a' Christus *Ecclesiája*, Christus teste, *Ephes. 1. v. 22. 23.* Ez pedig a' Test, nem egy tag, úgy-mond Sz. Pál, hanem sok különböző tagoknak eggyeségéből áll: Tehát csak ott lehet a' Christus *Ecclesiája*, a' hol sok különböző tagoknak eggyezése vagyon. Valahol pedig sok különböző tagok eggyeznek, lehetetlen hogy az a' sokaság Láthatatlan légyen. 1. Cor. 12. v. 12. 14. 20.

III. Azt írja Szent Pál; hogy a' különböző Tagoknak, különböző tiszti, hivatallya, és szolgálattya vagyon az *Ecclesiában*. Némelylek Pásztorok és Tanítók: kik mind addig éppítik, és a' hamisságról óltalmazzák az *Ecclesiát*, míg Christus-eleibe jutunk. Lehetetlén, hogy az a' Gyölekezet Láthatatlan légyen, melyben a' kölséget taníttják, őrzik, óltalmazzák a' hamisságtól. hanem ha azt itéled, hogy a' Juhász oly Juhokat őrizhet, melyeket nem láthat. Ephes. 4. v. 11. Idem Act. 20. v. 28.

IV. Az

Confessio
Augusta-
na, Hel-
vetica.
&c.

IV. Az Ellenkezők egyenlőül tanítták minnyá-
jan; hogy a' Christus *Ecclesiája*, nem egyéb, hanem oly
Gyölekezet, melyben az Isten Igéje igazán taníttatik,
a' *Sacramentumok* tisztán szolgáltának. Ez ha úgy vagyó,
lehetetlen hogy a' Christus *Ecclesiája* Láthatatlan légye:
mert, a' hol az Isten Igéje taníttatik, Kereszttség, és Ur-
vacsora szolgáltatik, Láthatóságnak kel ot lenni.

HARMADSZOR: Ha a' Pápistaság hamis bal-
ványozás volt (a' mint vitattyátok:) ne hid, hogy Igaz-
hitű, és nem kép-mutató's Hit-áruló volt az a' *Lutherá-
nus*, a' ki a' Pápa birodalma-alat, szintén úgy viselte ma-
gát mint a' több Pápisták. Mert, ha a' Pápisták *Sacramen-
tom*ival élt, azoknak tanítását halgatta, és minden Iste-
ni szolgálattját gyakorlotta: noba belső-képpen mást
javallot, szinte olyan volt, mint-ha most valamely *Lu-
theranus*, Török-közzé menne, meg-metczetné magát,
és mindenben a' *Mahomet* törvényéhez alkalmaztatná
Isteni szolgálattját, *Religioját*. Efféle kép-mutatók,
Christus-előt utálatosok: Mert, * a' ki emberek-előt
szégyenli az Igazságot, meg-tagadgya azt Christus az
Attya-előt. És a' ki szűvel hiszen, ha üdvözülni akar,
† *Ore fit confessio ad salutem*, szájjal-is vallást kel az Igaz-
ságról tenni.

* Lucæ 9.
v. 26.
Matth. 10.
v. 33.
† Rom. 10.
v. 10.

Mind ezeket azért meg-fontolván, meg-erősö-
döm abban; hogy, ha bátorságossan akarom üdvössé-
gem dolgát rendelni, kikel költőznöm a' *Luther* és *Cal-
vinus* aklából, és a' Szent Péter Hajojába
kel mennem.

H A R-

HARMADIK OK:

Mert a'Hit dolgairúl bizonyost nem tudhatni a'
Luther és Calvinus taborá-
ban.

Fondamentomúl vetik azt egyenlő-képpen a'*Luther*
és *Calvinus* követői; hogy a'Hit dolgaiban egyebet
nem kel hinnünk, hanem a'mit Isten a'Szent Írásban
előnkbe adot. Azt pedig hallani sem akarják, hogy
Írás-kivül, *Traditum DEI Verbum*, Isten Igéje találat-
nék.

Ez ha így vagyon: világosan következik, hogy
ők, semmit bizonyossan, és Keresztyén hittel, nem hi-
hetnek, hanem csak valami gyanakodó vélekedéssel.

ELŐSZÓR; ezt így bizonyítom: A'Szent *Biblia*
mondásit, és azokat a'dolgokat, mellyeket Hitünk-
eleibe ad a'*Biblia*, nagyobb, erősebb, és bizonyosb hittel
nem valhattuk, mint azt vallyuk, hogy a'*Bibliában* fog-
lalt könyveket, Isten íratra emberek-által: és hogy oly
tisztán, éppen maradtak, a'mint Isten íratra. Mert
egész, és telyes oka, miért hiszük igaznak a'mi a'*Bi-*
bliában vagyon, nem egyéb, hanem hogy, bizonyossan
hiszük, hogy Isten tanításából, igazgatásából, vezér-
léséből iratott a'*Bibliának* minden könyve: és oly tisztán
maradot, a'mint Isten íratra.

Ebből következik; hogy, a'mely csalatkozhatat-
lan, és tekéletes Isteni hittel vallyuk, a'*Biblia* tanítását;
azon igaz hittel, és nem csak valami gyanoságos véle-
kedéssel,

kedéssel, kelazt-is hinnunk, hogy mind azokat a' Könyveket, mellyek a' *Bibliában* vannak, Isten iratta, és oly éppen maradtak a' mint Isten iratta. Es ha ezt bizonyos hittel nem hiszük, semmit a' *Biblia* tanítási-közzül bizonyossan nem hihetünk.

A' *Luther* és *Calvinista* vélekedés-szerént, lehetetlen, hogy ezeket bizonyossan hidgyük. Mert ők azt vallyák; hogy bizonyos, csálakozhataatlan, és Isteni hittel, nem hihetünk egyebet, hanem csak a' mit a' Szent Írásban találunk. De a' *Bibliában* nem találjuk írva, vagy nevezet-szerént eggyenként, vagy közönségesen a' *Bibliának* minden Könyvérül, hogy azok Istentől íratlak; és oly tisztán's éppen maradtak, mint az Isten iratta. Tehát azt bizonyos hittel nem valhattuk. Második része † az Erősségnek, azzal bizonyodik: Mert sohült senki a' Szent Írásban nem olvasta, hogy a' *Bibliában* foglalt könyvek, eggyül-eggyig mind Istentől íratlak, és tisztán's éppen maradtak.

† Minor.

De bár a' *Bibliában* azt olvasnók-is, hogy a' *Biblia* Isten Igéje; sőt, bár a' *Biblia* Könyveinek száma és Laistroma írva-vólna-is: arról az Írásról, melyben ez a' Laistrom találatnék, ugyanazont mondhatnók, hogy írva nincsen hogy azt Isten iratta. Es így, vagy arra kel jutnunk, hogy a' Keresztyén Hírnek, első és legderekasb tudományát (tudni illik, hogy a' *Bibliában* foglalt Könyvek, Isten szavai; és hogy oly éppen, és tisztán maradtak ennyi üdö forgasában, mint Isten iratta,) *Traditióból*, és nem írot *Bibliából* vet Isten szavából hiszük. Es így nem igaz, hogy semmit Keresztyén hittel

hittel nem tartozunk hinni, a' mit Szent Írásban nem Olvasunk. Vagy, ha a' *Lutheristák*, és *Calvinisták* felvetet fundamentumát helyén hadgyuk: bizonyosan né hihetjük, hogy a' *Biblia*, és annak nevezet-szerént minden Könyvei, Isten szava, és tiszta épségben maradot. Ezt pedig ha bizonyosan nem hiszük, azokrúl sem lehet bizonyos hitünk, a' mi a' *Bibliában* tanítatik. És így, a' *Luther* és *Calvinus* követők Vallása-szerént, semmitők bizonyosan nem hihetnek.

2. Pet. 1. 19
21.

MAS ODSZOR: Itt-is azt fundamentomúl kelvetünk, hogy a' Szent Írásban foglalt igaz Tudomány, a' Szent Írásnak igaz értelmében áll. Mert * a' bötű (igaz értelem-nélkül) meg-ól; és, a' mint Szent Péter szól, † *veszedelmet szerez*, ha hamissan értetik. Azért, az Isten szava, csak abban az értelemben Isten szava, melyben Istentől mondatot. Ebből következik; hogy a' Hit dolgaiban, bizonyost nem tudhatunk, valamíg a' Szent Írás igaz értelmének bizonyosan végére nem megyünk. Mert a' Szent Írás értelmélül támadot külömbözésben, nagyobb bizonyosság nem lehet, hanem csak olyan, a' mely bizonyosan tudgyuk, hogy ez, és nem amaz a' Szent Írásnak igaz értelme.

* 2. Cor. 3.
v. 6. 9.

† 2. Petri 3.
v. 16.

Az *Luther* és *Calvinus* követők, nem mutatnak, és Hitek-szerént, nem-is mutathatnak csalatkozhatatlá módot a' Szent Írás bötűje igaz értelmének isméréti-re: mivel oly Írás-magyarázót nem nevezhetnek, mely annak igaz értelmét, tévelyedhetetlen Igazsággal taníthassa. Mint ezekből ki-teteczik:

I. A' Szent Írás önnön-maga, még nem magyarázza mondásinak értelmét. Christus mondotta; Ez

az én Testem. Ezek oly világos szók, hogy akár-ki megértheti: De minémű értelemben kellyen ezeket venni, nem oly könnyű meg-ítülni. Mert a' Sz. Irás meg nem mondgya, ha a' szókat, maga ereje-szerént, csak tulajdon értelemben kellyen-e venni; vagy *Figuratè*, szokatlan és titkos jegyzés-szerént. Es, ha tulajdon erejékből a' szókat hadni, meg nem magyarázza a' Szent Irás, mint kellyen érteni, hogy Christus Kenyeret vet kezébe, és az-után, maga Testének mondotta a' mit kezében tartot. Bezzeg, ha a' Szent Irás valahol azt mondaná, hogy *A' Testen, Test-jelét kel érteni*; vagy hogy, *A' Testen, Kenyérrel-eggyütt Testet kel magyarázni*; vagy hogy, *A' Christus szavának erejével, a' Kenyér Testé változik*: semmi közbe-vetés nem volna, mivel minnyájan az Isten magyarázattyán meg-állanánk. De világossan ki-fejezet szókkal, efféle magyarázat nincs a' *Bibliában*.

A' mit ezekről az Urunk szavairól mondek, azont mondom minden egyéb *Sentenciákról*, mellyek értelméről vissza-vonyás vagyon. Mert azok-közzül, csak egyről sem olvassuk világos magyarázattal ki-fejezve a' *Bibliában*, minémű értelemmel kellyen afféle mondatst venni: *Propriè*, vagy *Figuratè*; tulajdon jegyzésekben-e, vagy másf árnyékozó értelemben vétessék a' szók folyása.

II. Ki-ki maga, oly Irás-magyarázó nem lehet, hogy meg ne csalatkozhassék, és meg ne csalhasson. Mert a' Kereszttyénségben, első dolognak írja Szent Péter annak tudását; hogy *Proprià interpretatione*, maguk tulajdon értelmé-szerént, nem magyarázhatni a' Szent Irást:

2. Pétri. 1.
v. 20.

Írást: Mivel az, nem embertől, hanem Istentől eredet. Senki pedig az Isten dolgát nem tudja, hanem csak az Isté. Nem-is lehetne annál nagyobb balgatagság, mint ha valaki azt tiltáné, hogy kinek-kinek maga tette, csatlakozhatatlan mutatója a Szent Írás értelmének.

1. Corinth.
2. v. 11.

III. Az *Ecclesiának*, tekéletes hitelt nem adnak a' *Luther és Calvinus* hadai. Mert nyilván vitattyák; hogy *Errare potest*, el-tévelyedhetik, meg-csalathatik az *Ecclesia*. Azért, általlýabá helyt nem adnak az ő tanításának. Méltán-is cselekedzik, ha az *Ecclesia* hamissat taníthat. Mert honnan tudgyam, hogy akkor nem tanít hamissat, mikor az Írást magyarázza?

Valaki pedig el-hitetheti magával, hogy az *Ecclesia* hamissat taníthat az Írás magyarázásban, semmit bizonyosan nem hihet. Mert így gondolkodhatik: Im hallom, hogy *Ecclesia potest errare*; tévelygésre, hamis vallásra juthat, és vihet az Anyaszentegyház: mentül inkább én, egy ember lévén, tévelyeghetek? Ki tehet, és honnan, vagy miből tehet valaki engem bizonyossá, hogy mind én, 's mind az *Ecclesia*, melyben vagyok, tévelygésre nem jutottunk?

Bezzeg a' Romai *Ecclesiának* fiai, nem így haboznak: Meg-adgyák a' Szent Írásnak az ő böcsülletit; és el-hiszik, hogy az, a' Hit dolgainak igazgató sinóra, és csatlakozhatatlan, mértéke: de nem magán-egyedül a' börtű, sem a' mi tulajdon értelmünk-szerént-való magyarázattya: hanem azokkal a' több *Regulákkal*-, mértékekkel-eggyüt, mellyeket maga

2. Thessa-
lon. 2. v.
14.
† Matth. 18.
v. 16.

a'Szent Írás mutatot: 1. Mikor azt parancsolta; hogy, nem csak az Írot Tudományt kövessük, hanem a'mit szóval előnkbe ad a'*Traditio*. 2. Mikor azt hadgya; hogy, † Pogánynak tartsuk, a'ki meg nem nyugszik az Anyaszentegyház tanításán. Mert ezek-által kel meg-tanúlnunk, igaz értelmét, és magyarázattját a'Szent Írásnak.

Matth. 18.
v. 15.

Azért, a'kik a'Romai Pápához halgatnak, a'Chris-tus hagyása-fzerént járván, csalatkozhatatlan Tanító-túl értik, mellyek a'Szent Könyvek, és mint kellyen azokat magyarázni. Mert világos szókkal parancsol-lyá Christus; hogy, ha valamiben meg-bánt és hábo-rít felebarátunk (mint hogy igen meg-bánt, a'ki Hi-tűnket, és vallásunkat kárhoztattya,) fedgyük-meg elsőben. Ha nem fog rájta, vessük az *Ecclesia*-eleibe dol-gunkat. A'ki annak szavát nem fogadgya, a'ki meg nem ál annak itiletin, Pogánynak tartsuk. *Asscurál* pedig, és bizonyossá tészem, hogy ezt az *Ecclesiát* * az Eördög ereje meg nem győzi, és tévelygésbe nem ejti: Mert Ez az * *Igazságnak Őszlopa*: ezt az Igaz Pász-torok, világ végéig éppítik, és őltalmazzák † a'hamis Tudományok forgó szeleitől.

* Matth. 16.
v. 18.
* 1. Tim. 3.
v. 15.
† Ephes. 4.
v. 14.

1. Ioan. 4.
v. 13.

* 2. Cor. 11.
v. 13.

Azért mi-közöttünk, mind tudós tudatlan, egy-aránt meg-nyugszik azon, valamit az *Ecclesia* előnkbe ad a'Szent Könyvekről, és azoknak igaz értelméről. És ha valaki, akár-minémű színnel, szokatlan, és az-előt nem hallatott Tudományt kezd hintegetni, meg-tartjuk az Isten hagyását, és meg-probálljuk a'lelke-ket: tudván, hogy sokszor a'hamis Tanítók, Aposto-loknak mutogattyák magokat, és az Eördög * Angyallá tünik.

tűnik. Minek-okáért; arra a' Próba-kőre vízfűk, melyet Isten mutatot.

I. Azért, valaki Ujságot kezd tanítani, a' Kereszttyenségnek egyenlő értelme-ellen, azt minden tartóztatás-nélkül meg-vettyűk. Mert ez sokszor's erőssen megvagyon parancsolva, *Galat. 1. v. 5. 9. 2. Joan. v. 10. Ro. 16. v. 17. Philipp. 2. v. 2. Cap. 3. v. 16. 1. Timoth. 6. v. 20. Hebr. 13 v. 9.*

Próba-kő,
mellyen
a' Tudo-
mányt
megkel-
választa-
ni.

II. A'ki az Apostolok idejétől-fogva rēd-szerēnt következő Lelki-pásztorok-ellen pártot űt, és azoktól el-szakad, mingyárt kárhoztattuk. Mert parancsolatunk vagyon arról, hogy Lelki-pásztorinktól halgassunk; *Heb. 13. v. 17. 1. Joan. 4. v. 6.*

III. Mihent valami vísza-vonyas támad, mint az Oo Testamentomban a' Papok-eleibe kellett azt vetni, és azoktól várni; *Deuter. 17. v. 8. 9. Jerem. 3. v. 15. Ezech. 44. v. 15. Cap. 23. v. 24. Aggai 2. v. 12. Malach. 2. v. 7.* úgy az Uj Törvényben példát hadtak az Apostolok, mit kel-mivelni. Mert, mikor őidejekben versengés támadot-vólna, ha meg-kelleyen-e tartani a' Moyses törvényét? őszve-győlének az Apostolok és Vének: El-vegezek, mit kelhinni és követni. Az-után-is, azont cselekedték az Egyházi Pásztorok, mihent valamely nevezetes Tévelygés fakadot; mint a' *Nicanum, Ephesinum, Chalcedonense Concilium* példájából ki-tetczik. Es valamit az Apostoloktól származot Lelki-pásztorok el-végeztek, azt minden Kereszttyén ember, kételkedés-nélkül követte. Mert a' kőtségnek legeltetésit, Isten effele Pásztorokra

A'ctor. 15.
v. 6.

torokra bízta; *Ephes. 4. v. 12. Actor. 20. v. 28. 1. Petrus. 3. v. 2. 1. Corinth. 12. v. 28.*

Hebr. 11. v.
6. Suprà,
fol. 16.

Mivel azért, nem csak a tudósokért, hanem a tudatlanokért is megholt az Úr Christus; mivel az igaz Hitre, mind tudós tudatlá egy-aránt köteles, úgy hogy, a nélkül lehetetlen valakinek Isten kedvébe, és üdvösségre jutni. Isten is, mind tudósnak tudatlannak, világos, bizonyos, csalhatalan utat mutatott az Igazság ismeretire. Azt tudni illik, hogy a Christus Urunktól fondáltatott, az Apostoloktól éppítteret, és világ végéig Lelki-pásztoroktól őriztetet *Ecclesiának* tanítását kövessük. A ki azért a Keresztvességekben meg-gyökerezet: mihent eszébe vész, hogy az Apostoli üdöktől fogva, kézzel kézre adott Tudomány-ellen tusakodik valaki, azt mingyárt ragadozó Farkasnak, és Hit-árulónak tartja; úgy-mint *Luther, Calvinust*, és utánok lázzadot Predikatorságot. *mentin Psalmus*

NEGYEDIK OK:

Mert a Luther és Calvinista gyülekezet, nem igaz Ecclesia.

Aug. lib. 4.
de Symb.
c. 10. 13.
Cypr. De
Unit. Eccl.
nu. 20.
Matth.
28. v. 17.

IGazán írja Szent *Agoston*, és *Cyprianus* Mátyr; hogy Isten annak Atyja nem lehet, a kinek nem Anyja az *Ecclesia*. És valamint a Noé Barkáján kívül, senki meg nem tartatott: úgy az *Ecclesián* kívül, senki nem üdvözülhet. Christus Urunk is Pogánynak mondgya, valaki meg-veti az Anyaszentegyház eggyességet, szófogadatlan

gadatlan szakadasával. Mivel azért az *Ecclesia*, † Christus Teste: valaki az *Ecclesián*-kívül vagy on, annak feje nem lehet a' Christus. Tehát, valamint kerülyük kárhozatunkat, úgy kel kerülnünk a' hamis *Ecclesiának* szövetségét.

Hogy pedig a' *Lutherista*, és *Calvinista* gyölekezet, nem igaz *Ecclesia*, így bizonyítom:

Lehetetlen, hogy az a' Gyölekezet, Christus *Ecclesiája* legyen, melynek az Apostolok idejétől-fogva, minden időben, Tanító Doktori, Pásztori, Gyölekezeti nem völtanak. Mert Szent Pál, világos szökkal írja; hogy Isten az *Ecclesiában*, szintén addig, míg minnyáján eleibe-megyünk, Tanító Doktorokat, és Pásztorokat tart, kik építcsék, és őrizzék az *Ecclesiát*. Azó-kívül, Szent Pál írja; hogy † Hit nem lehet praedikálás-nélkül, és Istentől küldetett Lelki-pásztorok-nélkül: Tehát a' hol Hit van, Tanítóknak kel ot lenni. A' Christus *Ecclesiája* pedig, Hit-nélkül nem lehet: Tehát soha Tanítók-nélkül sem maradhat. Végezetre, ő-maga Christus azt igéri; hogy soha * a' Pokol erő nem vész az ő *Ecclesiáján*. Nagy erőt venne pedig, sőt olyat, kinél nagyobbat nem-is vehetne, ha minden Tanító Pásztorit el-fogyatná az *Ecclesiának*; ha Iste Igejének hirdetésétől, Kerésztség szolgálatától, Úr-vacfora osztogatástól meg-fosztaná. Az-is Szent Pál szava; hogy, mind addig marad az Úr-vacfora osztogatása az *Ecclesiában*, míg el-jő Christus az ítéltre.

Tagadhatatlan Igazság pedig az, hogy *Luther-elő*, Ezer osztendónél tovább, senki, csak egy Doktora, Lel-

E

ki-pász-

† Ephes. 1.
v. 22. 23.Ephes. 4.
v. 12.† Rom. 10.
v. 14. 17.* Matth.
16. v. 18.1. Cor. 11.
v. 16.

ki-pásztor, és Tanítója nem volt a' *Lutherista* vagy *Calvinista* vallásnak. Mert, ha minden Nemzetségek, Tartományok, Városok Historiáit; minden Egyházi Doktorok írásit, által-olvassuk-is, sohált egy embert nem találunk neveztetni, ki ilyen Hitben, és Vallásban let-vólna, mint a' *Lutheristák* vagy *Calvinisták*. Ha külömben vagyon; bár csak egyet nevezzenek: *Quis? Ubi? Quando?* Ki volt? Hol volt? Mikor volt? a' ki ilyen Turdományt követet-vólna.

Illyricus, és hasonló csúfos emberek, neveznek egy-néhány régieket: kik-közzül, Egyik, egy valamely dologban ellenkezet a' Pápával és a' Római Vallással; Másik, másba vont viszat, és így, neveznek olyakat, kik Egy, vagy Két, Három dologban eggyeztek a' *Luther* vagy *Calvinus* maradékival. De merő bolondság azt itilni, hogy, a' kik a' Pápát szidalmazták; a' kik egy, két, három dologban eggyeztek, a' *Calvinus* vagy *Luther* Új gyölekezetivel, azok *Calvinisták*, vagy *Lutheristák* voltak. Mert a' Török, sok dolgokban ellenkezik a' Pápiá Hittel, mellyekben eggyez a' *Calvinistákkal*: úgy-mint, hogy A' Pápát nem hiszi *Christus Vicarius* sá-nak; Az Úr-vacsorát, *Christus Testének* nem vallya; A' Képeket és Erekyeket, pöki's meg-utállja, &c. De azért, a' két, vagy három dologban-valo eggyezésért, a' Törököt, *Calvinistává* nem tehetni. Ennek-felette, a' kiket emlegetnek, azok egyszer's mind *Lutheristák* és *Calvinisták* nem lehetnek, noha, a' minémű Vallások-ért ezeket *Lutheristákká* akarják tenni, ugyan-azon Vallásokat a' *Calvinisták* is javallyák.

De mi

Demi szükség ezen mulatnunk? Eő-magok a' *Lutheristák* és *Calvinisták* azt víratyák; hogy Láthatatlan, és el-reítve-volt *Luther*-előt az ő *Ecclesiájok*. Ez annyit részen, hogy, nem mutathatnak csak egy Várást, vagy falut, a'hol *Luther*-előt, prædikállot, keresztele, és egyéb Isteni szolgálatot gyakorlot-vólna az ő *Ecclesiájok*. Ha azért, *Luther*-, és *Calvinus*-előt, úgy meg-győzte az Eördög az ő *Ecclesiájok*at, hogy azeslenki nem láthatta; sohült annak Templomi, Tanítói, *Sacramentom* szolgáltatói, nem találattak; sem Keresztség, és Ur-vacsora szolgáltatás; sem Isten Igéjének hirdetése nem volt benne nyilván-való, hogy nem olyan az ő *Ecclesiájok*, minéműnek mondotta Christus az Igaz *Ecclesiát*. Mert, hová lehet az Eördögnek nagyobb győzedelme valamely Győlekezeten, mint mikor azt úgy le-nyomja, hogy sohült Tanítója, Temploma, *Sacramentom* szolgáltatása ne maradgyon? ismerhetetlen, és Láthatatlan legyen?

Mivel azért ebből, és egyéb sok Jelekből, megtapasztalám, hogy nincs igaz *Ecclesia* a' *Luther* és *Calvinus* követőknél: ha lelkemet vesztetni nem akartam, ki kellett közzülnöm állanom; tudván, hogy az Igaz *Ecclesián*-kívül, nem adatik üdvösség.

ÖTÖDIK ÖK:

Mert a' *Romai Ecclesiának* igazsága, tagadhatatlan.

Bizonyos, hogy az Apostolok-idét, a' *Romai Ecclesiában*, tekelletes Igaz Hit, és tudomány volt. Mert

Rom. 1. v.

12.

† Ibidem,

v. 8.

* Rom. 15.

v. 14.

d Rom. 16.

v. 19. 20.

*Tunc et
Nunc. Cor.
Rom. a terra.
Romana
a Pauli.
na doctri-
na.*

ezt Szent Pál írva hadta, mikor azt mondotta; hogy ő, Egy Hitben vagyon a' Romaiakkal; *Per eam qua in vicem est, Fidem vestram, & meam.* Azt-is e'hez adta; hogy † a' Romai Hit, az egész világon praedikáltatik; hogy * a' Romaiak; tellyesek Szeretettel, és minden Isteni Tudománnyal. Végezetre, azt mondgya felőlők; hogy d az ő Engedelmességek jó híre neve, bé-töltötte a' Világot: és kéri Istent (vagy jövendőlli,) hogy az ő lá-bok-alat, meg-rontassék az Eördög.

Ezt azért, az Apostolok idejében meg-gyökerezet igaz Hitet, soha annak-utánna el nem változtatta, és új hamisságokkal nem mocskolta, nem Eretnekítette a' Romai Ecclesia: mint szem-látomást ki-tetczik az egész Egyházi Historiák, és egyéb tudós Szent emberek, irásinak folyasából.

Az Isten Juhairavígyázó Pásztoroknak, mindenkor oly szorgalmatos gond-viselése vólt arra, hogy, ha ki újságot és hamisságot kezdett, mely az-előt nem hal-latot, ottan ellenzették; és, † az Apostoli parancsolat-szerént, kárhoztatták a' ki valamit az-ellen hintegetet, a' mit eleitül-fogva tanúltak-vala. Annak-okaért Irenaeus, Tertullianus, Theodoretus, Epiphanius, Philastrius, Szent Agoston, és az Egyházi Historikusok, írva hadták, a' Ke-resztyénség kezdetül-fogva, az ő idejek-ig, Kik, Mi-kor, Miben, kezdetek szakadást; mellyért őket az Ecclesia, Eretnekek Listromában írta.

A' Szent Püspökök és Pásztorok, mihent efféle Farkast érzettek, ki a' Hitnek tisztá forrását fel akarta zavarani, és a' Christus Juhait igyekezett el-ragadni az egyfzer

† Galat. 1.

v. 8. 9.

2. Ioan. v.

10.

Rom. 16.

v. 17. Phi-

lipi 2. v. 2.

Cap. 3. v.

16. &c.

Suprà, fo.

28.

egyszer meg-állapodot Igazságtúl, mingyárt meg-izólaltak; könyveket írtak; Gyölekezeteket hirdettek; Atkokat kiáltottak; bölcs Irásokkal harczot állottak; számkivetést, Mátyromságot szenvedtek az Igazság-ért. Ugyan-is, ha ezt nem cselekedték-vólna, fosztva maradtak-vólna az igaz Pásztorstól, és árulói lettek-vólna az Igazságnak. Azért, csak egy faluban támadot hamisságot-is, fel-jegyzettek, hamissítottak, kárhoztattak, senkinek ebben nem kedveztek.

Mind Ennyi sok Eretnekségek laistromiban, Ennyi Historiákban, Conciliomokban, Szent Atyák irásiban, Senki soha azt nem említi, hogy a'Római Ecclesia, valaha valamely Tévelygést kezdet-vagy követet-vólna: Soha senki nem jelentette, hogy valamikor változtatta-vólna azt, a'mit Szent Pétertől Páltól tanúlt-vala. Most-is, senki meg nem mondhattya, Mi időben? Ki-által? Micsoda Agazatban, tet-változást a'Római Ecclesia? Maga, ha oly nagy változást tet, mint az Uj Tanítók hirdelik, tudni kellene, Mely idő-tájban: mely Esztendő-forgásában: Ki-által: Mint: és Miben let a' változtatás; mely titkon nem lehetet. Mert a' Közönséges Hitnek, Szokásnak, Szer-tartásnak, ellenkezése, változása, titkon nem lehet: mivel, hirdetni, tanítani, szokásba venni újonná valamit, nem lehet oly titkon, hogy az emberek meg ne fájdtassák.

A'Római Papáktól, némely rend-tartásban, külömböztek néha a' Püspökök: úgy-mint, a'Húsvét-ünnében, Sz. Cyprianus; a' Keresztelésnek némely Ceremoniáiban, Sz. Ambrús. A'Római Pápák-közzül némelyek, fellel életük voltak; némelyeknek magán-válo alkal-

2bi capit,
communio in
una specie
in vocati
in unum,
Purgatori
in libat
in unum
in unum
in unum.

matlan vélekedési voltanak. Mind ezeket, bé-írták az Historiákba: feddették, és ellenzették fokban a' fogyatkozáfokat, és gonosz erkölcsöket. De hogy a' Római *Ecclesia* a' Hitben valami változást tet-vólna, senki, csak gyanúság-képpen sem említette. Maga, ha ily fok, és ily nagy, dolgokban változtatást tet az Apostoli Tudományban, mint a' *Lutherista* és *Calvinista* Tanítók fessegetik: hihetetlen, hogy ennyi fok *Historicusok*-közzül, s'eki erről ne emlekeznék; ennyi fok *Szent* és vigyázó *Püspökök*-közzül, senki ellenkezője nem találkoznék. Mert, ha a' Pogány és *Arianus* Császárok dühösködésétől nem féltek a' Keresztyén Tanítók, hanem ellenek állottak, írtak, és holtig viaskodtak: mennél inkább a' Római *Ecclesiának* ellene állottak-vólna, ha valamiben hamisra hajlott-vólna? holot, Ezer és több esztendő-forgásában nem olvassuk, hogy senkit a' Római Pápa halállal büntetet-vólna, velle-valo ellenkezésért.

Bizonyos tehát, hogy a' Római *Ecclesia*, el nem hajlott attúl az Igazságtúl, mellyet az Apostoloktól szopt; el nem változtatta első Hitit: hanem, az Apostoli Írások böltyével-eggyütt, az Apostoli Írások értelmét úgy tartotta, a' mint az Apostoloktól vette. Es így, a' ki üdvözülni akar, a' hoz kel magát kapcsolni, azzal kel egyet érteni.

HATODIK OK:

Mert a' *Lutherista* és *Calvinista* Hitnek hamisága, nyilván-valo.

AZt kérdem a' *Luther* és *Calvinus* követőitől: Ha az-
előts

előt, és akkor, mikor Szakadását kezdette *Luther* és *Calvinus*, volt-e e Világon Igaz Hit, és igaz *Ecclesia*; vagy nem volt? Válaszának a kettőben. és akár-mellyiket mondgyák, szem-látomást ki-retczik, hogy hamisság a' mit hisznek.

I. Ha a' *Luther* és *Calvinus* szakadása-előt, Igaz Hit és igaz *Ecclesia* volt a' világon: nyilván következik, hogy attúl-valo szakadás, melyet *Luther* kezdett, hamisság. mert hamisnak kel annak lenni, a' mi el-szakad az Igaz Hittől, és ellenkezik az igaz *Ecclesiával*: mivel, oly lehetetlen, hogy a' Hitnek ellenkező tanítási igazak legyenek, mely lehetetlen, hogy Isten hazudgyon.

II. Ha azt mondgyák, hogy a' *Luther* és *Calvinus* támadása-előt, nem volt Igaz Hit, és igaz *Ecclesia* e világon, hanem a' hamisság el-borította-volt a' föld kerek-ségét: nyilván következik, hogy a' *Luther* és *Calvinus* követői, Isten káromló hamisságot hisznek, az-az, Igaz Vallásban nincsenek.

Mert *Christus* Urunk, azt erős fogadással ígérte; hogy a' mely *Ecclesiát* ő épített, ^f az-ellen a' Pokol erőt ^f *March. 16.* nem vészten; az-az, meg sem győzi, ellene sem állhat. ^{v. 18.}

Az-is *Christus* szövetsége; hogy, nem csak az Apostolok életéig; nem csak egy, vagy két esztendeig, hanem ^g *Omnibus diebus, usque ad consummationem seculi*; mindē ^g *Matth. 28.* napokon, szinte világ végéig, velle marad az *Ecclesiával*. ^{v. 20.}

Sőt, † a' minden Igazságra vezérő Sz. Lelket-is, örök-ké velle hadgya. Mely ígírek bē-téllyesítését, magyarázván *Szent Pál*, azt írja; hogy mind addig, ^h *Donec* ^h *Ephes. 4.* *occurramus*, míg a' közönséges fel-támadásban, minnyá- ^{12.}

jan *Chris-*

jan Christus-eleibe jutunk, Pásztorok és Doktorok
léznek a' Christus *Ecclesijában*, kik azt éppítik, és ótal-
mazzák, minden hamis Tudományok ragadó szelé-
tül.

Válaszának azért a' *Luther* és *Calvinus* követői, a'
kettőben: Ha a' *Luther* szakadása-előt, volt e' világon
Igaz Hit, és igaz *Ecclesia*; és attúl, szakadással vált-el *Lu-
ther*: Tehát hamisság az ő szakadása. Ha azt mond-
gyák, hogy akkor szinte ki-fogyor-volt a' világból az
Igaz Hit, és igaz *Ecclesia*, hanem *Luthernek* kellett újon-
nan fel-éppíteni: meg-hazutolják Christust; az ő igi-
retit igaznak nem vallyák: az-az, Atokra és kárhozat-
ra méltó Tudományt hisznek. Még-is én ot marad-
gyak ám, a' hol ily nagy vakság vagyon?

HETEDIK OK:

*Mert a' Luther és Calvinus követői, hamis költések-
kel gyűlöltetik a' Romai Eccle-
siát.*

KI-fogyor az Igazságból, valaki hamissággal akarja
elő-vinni dolgát. A' Pápisták gyűlöltetésében pe-
dig, közönségesen, oly sok roz és gyalázatos fogások-
kal élnek a' *Calvinus* és *Luther* maradéki, hogy, ha azok
úgy volnának, Eg-alat utálatosb hamisság nem lehet-
ne, a' Pápistaságnál.

Vége nem lenne, ha mind elő-szamlálnám a' mit
errül mondhatnék. De csak Három dolgot lássunk:

I. Azt

I. Azt fogják a' Pápistákra,
kőtség-előt; Hogy a' Kenyeret i-
ezében sült Istenek vagyon.

Ennél hamissab gyalázást az Eőre
hatna: Mert mi, nem a' Kenyeret, vagy a
imádkyuk, hanem Christust, a' kit a' *Sacramento*,
len lenni hiszünk. Ha azért szabad volt Christust imád-
ni mikor e' földön járt (mint † a' *Mágusok*, a' meg-gyó-
gyúlt * Vak, és egyebek imádák:) valaki el-hiszi, hogy
a' *Sacramentomban* vagyon Christus, nem tagadhattyá,
hogy őtet imádkhatni a' *Sacramentomban*, noha testi
szemmel őtet nem láttya. Mert a' Christus Istenségét
sem lárták testi szemmel, a' kik őtet imádkták: de mivel,
hittel Istennek vallották, Isteni imádással tisztelhet-
ték. Ez volt pedig eleitül-fogva szokás a' Keresztyén-
ségben, hogy imádkták Christust a' *Sacramentomban*.
Szent Ambrosius így szól: *8. Carnem Christi, hodie quoque in*
Mysteriis adoramus. Szent Agoston szavai ezek: *9. Nemo*
illam Carnem manducat, nisi prius adoraverit. Non solum non
peccamus adorando, sed peccamus non adorando. Arany-Isáji
Szent János illyen képpen ír: *10. Hoc Corpus, etiam jacens*
in praesepe, Magi cum multo tremore adorarunt. Imitemur er-
go vel barbaros. Tu non in praesepe vides, sed in Altari.

II. Azzal gyalázzák közönségesen a' Pápistákat,
sőt ugyan Balványozóknak kiáltják érte; Hogy a'
Feszület, és egyéb Fa-kép, a' Pápisták Istene; azt imád-
gyák; attúl várnak üdvösséget, és segítséget.

Nem lehet ennél szemtelemb hamisság. Mert
Romai *Ecclesiának* vallása a' Képekről, illyen
szókkal

† Matth. 2.
v. 11.
* Ioan. 9.
v. 38.

8. Ambros.
lib. 3. de
Spiritu
Sancto, c.
12.
9. Aug. in
Psal. 98.
10. Chrysost.
Hom. 24.
in 1. ad
Corinth.

Hamissággal

*Tridentini Concilium Vēge-
ac Sanctorum, retinendas, eisq;
rationem impertiendam: non quod
illis DIVINITAS, vel VIRTUS,
colenda; vel quod AB EIS sit ALI-
ENDVM; vel quod fiducia in Imaginibus sit
ad quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad pro-
totypa, quae illa representant. ita ut, per Imagines quas oscula-
mur, & coram quibus caput aperimus, Christum adoremus, &
Sanctos veneremur, quorum similitudinem gerunt. A' Képek-
ben, nem hogy Istenséger, de semmi értelmet, erőt, te-
hetséget nem ismerünk; semmit azoktól nem kérünk;
semmit nem várunk. Mikor a' Képek előtt imádkozunk,
nem a' Képeknek könyörgünk; mikor süveget vetünk,
térdet hajtunk, nem a' tőkének és festéknek, hanem
annak részünk tiszteléseget, a' kit a' Kép jelent.*

3. Reg. 22.

v. 19. Isa.

6. v. 1.

Dan. 7.

v. 9. 13.

Vide Ge-

nes. 18. v.

19. Num.

22. v. 31.

Philip. 2.

v. 10.

Szinte csak azt mivellyük tehát, a' mit az Istennek
Szent Profetái, Michas, Isaias, Daniel, Szent János, csele-
kedtek, mikor Isten ezek-eleibe, levegő égből formált
külső és látható Képet, és abrázatot mutatott. Mert
noha, le-borúltak a' Látható abrázat-előt: de azért, ne
imádtak egyebet, hanem az Istent, a' kit az a' külső
Kép jelentett.

Miképpen azért a' JESVS nevet halván, süveget
vetünk, térdet hajtunk, a' Szent Pál hagyása-szerént:
de azért, nem a' szót tiszteljük, hanem a' mit a' szó
jegyez. A' Bibliát is bocsúllyuk: de nem a' tén-
tár, papirossát bocsúllyuk, hanem azt a' ki szavai van-
nak a' Bibliában. Ugy má is a' Képeket, Emlékezetre
tartjuk:

tartjuk : a' Szentegyházak ékesítésére és csinyoságára tartjuk; a' Szentek bocsúlletire tartjuk; Aíratosságnak serkegetésére tartjuk; Christusnak, és az ő Szenvedésének, vagy egyéb Isteni dolgoknak eszünkbejuttatására tartjuk : De úgy, mint Isten tilalmazta a' Képek csinálását, az-az, illetlen, babonás, vagy balványozó tiszteletre, és imadásra, semmi-féle Képet nem csinálunk, nem tartunk. Bálványt sem csinálunk, az-az, oly Isten Képet a' ki Isten nem volt; vagy oly Képet, mellyet Isteni tisztelettel illelsünk. Noha, mint a' *Solomon* Templomában, Angyal Képek vóltanak, úgy a' mi Templominkban, sok Képek találatnak.

III. Azt hirdetik a' Papistákról; hogy Bóldog Afzonyhoz többet bíznak, hogy sem Christushoz: Az ő kéri őtet; hogy, *Parancsollyon Christusnak, mert ő Anya, és parancsolhat Fiának.* A' több Szenteket-is, mint régen a' Pogányok, külömb-külömb gond-viselésre osztották; és azoktól kéri, várják, minden segedelmeket.

Ez-is mérő hamisság. Mert mi, Bóldog Afzonynak, és a' Szenteknek segítségérül, egyebet nem vallunk, hanem hogy, ő-tőlők csak azt kérhettyük, a' mi ez világon élő szolga-társunktól szoktunk kérni: tudni-illik, hogy Imádkozzanak érettünk; segítcsenek bűnből fel-kelésre, őrizzenek bűntől és veszedelmektől, Istenhez bocsátot könyörgésekkel. Ha azért abban nem vólt Balványozás, hogy Szent Pál azon kérte a' Híveket, hogy segítcsék őtet imadságokkal: nem lehet abban-is véték, ha csak azt, és nem egyebet kérünk mi-is a' dűcsöült Szentektől.

Levit. 26.
v. 1.

3. Reg. 6.
v. 23. 29.
32. 35.
1. Paral. 3.
v. 7.
Exod. 25.
v. 18.

Rom. 15.
v. 30.
2 Cor. 7.
v. 11.

Hogy pedig egy csapással le-dőjcsük az Ellékezők káromlásit: azt keleszünkbe tartanunk; hogy a'Szentek tiszteletiben, és segítségül-hívasában, csak arra kell nézni, a'mit az Anyaszentegyház követ és javal. Ha ki magátul valamit, magán-való elmélkedeséből írt, és mondott, arra nem kell nézni: Mert ugyan-is, vagy bolondság, vagy gonofság volna, azt mind az *Ecclesiá*-ra fogni, és közönséges értelemnek itilni, a'mit valaki maga értelméből írt, vagy mondott. Azért, a'Szentek tiszteletiben, és segítségül-hívasában, valamit valaki azon-kivül írt, a'mi az *Ecclesiának Publica & communi*, szokot és közönséges Imádságiban vannak: azt nem ismerjük Közönséges Vallásnak: annak oltalmát magunkra nem vállaljuk: annak hitelére és követésére senkit nem kötelezünk: annak meg-vetéseért, senkit nem kárhoztatunk. Soha pedig az *Ecclesia* úgy nem imádkozot Bóldog Afzonynak, hogy *Parancsollyon Istennek*: hanem, hogy könyörögjön Istennek érettünk. Sőt bizonyal tudom, hogy elnem szenvedné az *Ecclesia*, hogy ilyen formán imádkoznának közönségesen a Hívek. Mert jóllehet, talám mentegethetnék az ilyen kemény mondást, hogy csak a'Bóldog Szűz könyörgésének hatalmas erejét jelenti; miképpen az *Josue* imádságának erejét, azzal ismérteti a'Szent Írás, hogy *Isten-t engedni* mondotta az ember szavának: De mikor ember világossan szólhat, nem illik hogy efféle kemény, és botránkozásra hajlot szollásokkal éllyen. Azon-képpen, soha az *Ecclesiának* közönséges tanítása,

Iosu. 10.

V. 14.

tanítása, a' Szenteknek tiszteket nem osztot. Ha kik *privatim* meg-ismérték igaz probákból, hogy némely Szenteknek, némely dolgokban, kivált-keppen-való segítségé fénylik (mint Szent *Agoston* írja, *Epist.* 137. Szent *Felix*ről:)senkiné tiltya, hogy azokat efféle dolgokban segítségül ne hía. De azért, ha ki afféle *Experientiát* nem hiszen; ha külömb-külömb segítséget nem vár némely Szentektől: azért őtet senkinem kárhoztattya. Mert efféle dolgokról, semmit az *Ecclesia* nem végezett. Nincs azért okosságok azoknak, kik, mihent valami könyvben valamit találnak, mingyárt azt kiáltják, hogy ez a' Romai *Ecclesia* Hiti.

Ezekben, és több sok hasonló dolgokban, bizonyosan tudom, hogy a' *Protestans*-ok (vagy Tudomány-tévők) hamisan vádolják a' Romai *Ecclesiát*: és csak reá fogják a' mit meg sem gondolt. Kiből nyilván eszembe veszem, hogy nem igazán járnak a' *Luther* és *Calvinus* követői.

NYÓLCZADIK OK:

Az Ur-vacsorának Két szín-alat vételét, ok nélkül állattják a' Szakadozók.

Nagy szeget ütött az-is fejemben, hogy, noha leggyakrabban, és leg-szívesben forgattják, a' *Luther* és *Calvinus* maradéki, hogy Szent Írás-ellen osztogatják a' Pápiák Egy szín-alat az Ur Vacsoráját: de eb-

ben derekas fundamentomot nem mutatnak. Mert a' Pápiák, nem tagadgyák, hogy Christus Két szín-alat osztogatta Szent Testét vérét, a' Vég Vacsora-kor: hanem, csak azt tanítták; hogy Christus arra nem kötelezet mindeneket, hogy Két szín-alat vegyék az Urat. Ezt pedig ilyen világos jelenségekkel állatták.

ÉLŐ SZÓR: A' Christus példája magán, parancsolat-nélkül, nem kötelezi a' Híveket: Mert Sz. Pál és Sz. János, egyenlő értelemmel mődgyák, hogy véték ot nincsen, a' hol Törvény-szegés nincsen. Miképpen azért a' Christus példája, nem kötelez arra, hogy, minden ember Házaság-nélkül éllyen; csak egyfzer, csak vacsora-után, csak férfiaknak adassék az Ur-vacsora; noha Christus csak úgy adta: azonképpen, a' Két szín vételre sem kötelez csak magán a' Christus példája, ha erről parancsolat nem adatot.

Rom. 4. v.
15.
1. Ioan. 3.
v. 4.

MASODSZOR: Christus nem parancsolta, hogy minden ember Két szín-alat vegye az Ur-vacsorát. Ezt így bizonyítom:

Matt. 26.
v. 27.

Elsőben: Ama' parancsolat, *Ígyatok ebből minnyáján*, nem kötelez mindeneket közönségesen; hanem, azokat illette, kik a' Vég-vacsorán Christus asztalánál voltak. Ennek, Három igen világos Bizonyyságát találom a' Szent Írásban: I. Mert Szent Márk, megmagyarázza kik légyenek *Omnes*, azok Minnyáján, kiknek mondotta Christus (parancsolva-e, vagy kínálva, nem vizsgálom,) hogy igyanak; azt irván, *Et biberunt ex eo Omnes*, És ivának Minnyáján abból. Mely mondasból, kiteteczik, hogy Christus csak a' jelen-lévő Apostoloknak

Marc. 14.
v. 14.

mon-

mondotta, hogy, Minnyájan igyanak. Mert, ha egye-
bekre-is terjedet a' Christus szava, nem mondhatta Sz.
Márk, hogy Minnyájan ittak abból a' pohárból. Azért
Christus, el-darabolván falaton-ként a' Kenyér színét,
külön mindenik Tanítványának osztogatot abban: de
az egy Pohárban, el nem osztatá Szent Vérét: azért
mondá; hogy *Minnyájan igyanak abból a' Pohárból*; és ket-
ten, hárman azt mind meg ne igyák. Miképpen ha,
egy kis ital malosát ad gyermekinek, valamely Atya,
azt mondván, hogy abban minnyájan igyanak; csak azt
jelenti, hogy, ha egyyik mind meg-ihatná-is, de csak
annyit igyék, hogy jusson mindeniknek. Ezt, más
szókkal világosan jelenté Szent Lukács, mikor azt ír-
ta; hogy a' Pohár-adásban, Christus így szóllot; *Acci-* Lucæ 22.
pite, & dividite inter vos; Vegyétek, és osszátok-el Ti. v. 17.
közöttetek; kik tudni illik, jelen vattok. mert ama' szó,
Vos, Ti, csak a' jelen-lévőkre szolgálhat. II. Nem csak
azt mondgya Christus, hogy Igyanak minnyájan a' Po-
hárból: hanem nevezet-szerént, és mutató-képpen,
Ebből a' Pohárból, mondgya hogy igyanak; *Ex hoc*, mel-
lyet nékik ada: Tehát ama' szót, *Igyatok ebből minnyájan*,
csak a' jelen-való Apostoloknak mondotta; és nem
azoknak, kik nem ihatnak abból a' Pohárból, melyet
akkor Christus el-jegyze, ama' mutató igével, *Ex hoc*,
Ebből. Bizonyos pedig, hogy mi abból a' Pohárból né
ihatunk, melyet *Pronomine demonstrativo* mutata ak-
kor Christus. mert, ki tudgya, vagyon-e, és hol vagyon
most az a' Pohár, mely akkor Christus kezében volt?
Következik azért, hogy ama' szókat, *Igyatok ebből min-*
nyájan,

I. Cor. 11.
v. 23.

nyáján, nem mindeneknek mondotta Christus. III. Sz. Pál, a' *Corinthus*-béliekhez írt Levelében, elő-fzamlálván az Úr Vacsorájából, a' mi közönségesen illeti a' köfséget, éppé és tellyesen ki-hadgya ezeket a' szókat: *Igyatok ebből minnyájan*. Ha Mindeneknek, és nem csak az Apostoloknak mondotta Christus, hogy abból a' Pohárból igyanak: sem feledékenységből, sem gonoszságból ki nem hadta-vólna Szent Pál ezeket a' szókat; ot kivált-képpen, a' hol arra felel, hogy úgy adgya a' Hívek-eleibe a' *Sacramentom* dolgát, a' mint Christustól vette. De azért hagyá-el: mert azt, csak a' jelen-való Apostoloknak mondotta Christus, és nem illetet mindeneiket közönségesen: Vagy, ha nem úgy vagyon, adgyák okát, miért hadta-el ezeket a' szókat Sz. Pál Apostol?

II. Cor. 22.
v. 19.

Másodszor: Ama' mondás, *Hoc facite*, Ezt cselekedgyétek; nem kötelez mindeneket a' Két szín vételre. Mert ezt a' szót, az *Evangelisták*-közzül, egyedül Szent *Lukács* említi: a' több *Evangelisták*, elő sem hozzák. Szent *Lukács* pedig, csak a' Kenyér színnek adása-után írja hogy Christus ezeket a' szókat mondotta: a' Pohár adás-után nem említi.

II. Cor. 13.
v. 24.

Sz. Pál, ezen szókat elő-hozza a' Kenyér szín-adás-után: de a' Pohár-után, sokkal külömb formán szabja a' közönséges fokasághoz a' Christus szavait. Nem mondgya azért általlýában, *Hoc facite*, Ezt cselekedgyétek: hanem, *Hoc facite quotiescumque biberis, in meam commemorationem*; Ezt mivellyétek, valamenyiszer iszszátok, az én emlekezetemre. Mely mondással, nem parancsollyá a' Pohár vételét: hanem, csak módgyát mutat-

mutattya, mint vegyük mikor vészük. Szinte mint mikor valakinek azt mondgyuk; Valamenyifzer bort iszol, mértékleteffen igyál: nem parancsollyuk a'bor italt, hanem módgyát mutattyük mint kel innya, ha bort akar innya.

Végezetre: Mikor Christus az Apostoloknak azt parancsollya; hogy azt mivellyék a'mit ő mivele, *Hoc facite*: arra kötelezé, hogy ők-is vegyék, meg-áldgyák, egyebeknek osztogassák az Ur-vacforát. Es, a'mint a' *Tridentomi Conciliom* mondgya; ezekkel a'szókkal, Papokká szentelé az Apostolokat: hatalmat adván nekik, hogy mind azokat cselekedgyék, a'mit ő cselekűék. Christus pedig, vévé, meg-áldá, osztogató az Ur-vacforát: Tehát az Apostoloknak-is mind ezekre ada hatalmat, mikor azt monda, *Hoc facite*. Ugyan-is, ha ezek a'szók-által Christus hatalmat nem adot, sőt parancsollattal nek kötelezte az Apostolokat, és utánok következő Egyházi rendeket, hogy meg-áldgyák, és osztogassák az UrVacforáját: másut nem olvassuk, hogy hatalmat adot, és kötelelséget rendelt annak gyakorlására, a'mit ő cselekedett, a'Vég-vacforán. Az-is pedig igen bizonyos; hogy Christus, nem parancsolta mindeknek, hogy azt mivellyék a'mit ő mivelt a'Vég-vacforán, hanem csak az Egyházi szolgáknak; kiket illeti az Ur Testének szentelése, és osztogatósa. Vagy, ha azt mondgyák az Ellenkezők; hogy minden férfinak, és Aszony'embernek parancsolta Christus, hogy azt mivellye a'mit ő mivelt a'Vég-vacforán: engedgyék-meg, hogy mindē Aszony'ember, és Szeker-vezető, vegye, áldgya, osztogassá-

Conciliū
Trident.
Sess. 22.
Can. 2. &
cap. 1.

ofztogassa az Úr Testét. Ha ezt meg nem engedik: hidgyék-el, hogy Christus nem mondotta Mindeneknek, hogy azt mivellyék, a' mit ő mivelte a' Vég-vacsorán.

Ki-tetczik ezekből, hogy, sem a' Christus példája, sem parancsolattya, nem kötelez minden embert a' Két szín vételre. Azért, nem kellene az Ellenkezőknek arra kényszeríteni mindeneket, a' mire Christus nem kötelezett. Es hogy azt-is elne titkollyam: Minnyájan a' Luther és Calvinus követői, azt vitatták, hogy mi az Isten parancsolatit, meg nem tarthattuk, hanem azokat mi-érettünk meg-tartotta Christus, és az ő engedelmessége elég nekünk: Mindazáltal, az Egyházi emberek házasulásárúl, és az Úr-vacsorának Két-színben vételérül, parancsolatot álmodnak: és nem csak meg-tartják, de azoknak meg-tartását, üdvösségre-szükségesnek mondgyák. noha a' több parancsolatok tellyesítése-nélkül, üdvösséget ígírnék.

Lásd a' Ka-
laúzt, fo.
875.

Több Okaim voltak, mellyek a' Lutherista és Calvi-
nista Vallástúl búlcusztattak: de most azoknak számlá-
lásával nem akarok terhelni. Hanem azon Istent,
mely engem az iszonyu sötétségből, és veszedelemnek
úttjából, az ő csudálatos és gyönyörűséges világossá-
gára hozot, alázatos buzgósággal kérem, hogy el-vegye
a' hályogot szemeidről, és hozzon az örök Boldog-
ságnak igyenes úttjára.

Amen.

E' K Ö N Y -

E KÖNYVECSKE NEK TABLAJA.

Ajánló Levél.	pag. 1.
Egy Fő ember Levele, melyben Okait adgya Val- lása változtatásának.	4.
I. OK: Mert a' Lutherista és Calvinista Vallások-közzül, semmi sincs a' Szent Írásban.	7.
II. OK: Mert bátorságos, hogy a' Pápiſta Hitben idvözöl- hetünk.	14.
III. OK: Mert a' Hit dolgairúl bizonyost nem tudhatni a' Lu- ther és Calvinus táborában.	22.
IV. OK: Mert a' Luther és Calvinista Gyölekezet, nem igaz Ecclesia.	29.
V. OK: Mert a' Romai Ecclesiának igazsága, ragadhatat- lan.	32.
VI. OK: Mert a' Lutherista és Calvinista Hitnek hamisága, nyilván-való.	35.
VII. OK: Mert a' Luther és Calvinus követői, hamis költések- kel gyűlöltetik a' Romai Ecclesiát.	37.
IIX. OK: Az Ur-vacsorának Két szín-alat vételét, ok-nél- kül állattják a' Szakadozók.	65.

tel

osztogassa az Ur Testét. Ha ezt meg nem engedik: hidgyék-el, hogy Christus nem mondotta Mindeneknek, hogy azt mi vellyék, a' mit ő mi veli a' Vég-vacsorán.

Ki-tetczik ezekből; hogy, sem a' Christus példája, sem parancsolattya, nem kötelez minden embert a' Két szín vételre. Azért, nem kellene az Ellenkezőknek arra kényszeríteni mindeneket, a' mire Christus nem kötelezett. Es hogy azt-is el ne titkollyam: Minnyájan a' Luther és Calvinus követői, azt vitattyák, hogy mi az Isten parancsolatit, meg nem tarthattuk, hanem azokat mi-érettünk meg-tartotta Christus, és az ő engedelmesége elég nekünk: Mindazáltal, az Egyházi emberek házasulásául, és az Ur-vacsorának Két-színben vételérül, parancsolatot álmodnak: és nem csak meg-tartják, de azoknak meg-tartását, üdvösségre-szükségesnek mondják. noha a' több parancsolatok tellyesítése-nélkül, üdvösséget ígérnek.

Lásd a' Ka-
laúzt, fo.
875.

Több Okaim voltak, mellyek a' Lutherista és Calvini-
sta Vallástúl búlsúztattak: de most azoknak számlá-
lásával nem akarok terhelni. Hanem azon Istent,
mely engem az iszonyu sötétségből, és veszedelemnek
úttjából, az ő csudálatos és gyönyörűséges világossá-
gárhozot, alázatos buzgósággal kérem, hogy el-vegye
a' hályogot szemeidről, és hozzon az örök Boldog-
ságnak igyenes úttjára.

Amen.

E' K Ö N Y -

E. KÖNYV-ÉRTÉKESÍTŐ TÁBLA.

- I. OK: ...
II. OK: ...
III. OK: ...
IV. OK: ...
V. OK: ...
VI. OK: ...
VII. OK: ...
VIII. OK: ...
IX. OK: ...
X. OK: ...

